

Õiguskantsler

Hannes Liivak
direktor
Tallinna Vangla
talv.info@just.ee

Meie 03.12.2018 nr 7-7/181530/1805286

Alaealise naiskinnipeetava eraldihoidmine

Lugupeetud härra direktor

Alaealisi naiskinnipeetavaid on Eesti vanglates vähe.¹ Seetõttu võib alaealiste ja täiskasvanud naiskinnipeetavate (sh noored ehk 18–20-aastased) eraldihoidmise põhimõtet rangelt järgides juhtuda, et alaealine naiskinnipeetav on kogu vanglakaristuse aja sisuliselt üksikvangistuses. See ei ole [Havanna](#) ja [Mandela reeglite](#) järgi ega [CPT](#) hinnangul lubatud.

Alaealisele naiskinnipeetavale tuleb luua turvaline kinnipidamiskeskond. Samas peab tal olema võimalik suhelda ka teiste inimestega, et rahuldada oma sotsiaalseid vajadusi.

Tõlgendades [vangistusseadust](#) (VangS) koos rahvusvaheliste instrumentidega, saab VangS § 12 lõikes 5 märgitud „muuks tegevuseks“ teha alaealise huvides eraldihoidmise põhimõttest erandi. Kui vangla tagab piisava järelevalve, võivad alaealised ja täiskasvanud naiskinnipeetavad – iseäranis noored naiskinnipeetavad – viibida koos ka sel ajal, mil kambriuksi lahti hoitakse või kui kinnipeetavad õues jalutavad. Samuti võivad nad koos kasutada spordisaali või osaleda sotsiaalprogrammides.

Mõistagi tuleb igasuguse ühistegevuse puhul hinnata konkreetse alaealise ja temaga kokku puutuva täisealise naiskinnipeetava tausta. Alati ja eranditult tuleb vältida alaealiste naiskinnipeetavate kokkupuudet täiskasvanud meeskinnipeetavatega – nii õppimise, töötamise kui ka programmides osalemise ajal.

(I)

Alaealisi ja täiskasvanuid hoitakse vanglas eraldi (VangS § 12 lg 1 p 2). See on vajalik selleks, et vanglakaristus täidaks oma eesmärgi: suunata kinnipeetav õiguskultuurilt käituma ning kaitsta õiguskorda.²

Alaealiste ja täiskasvanud kinnipeetavate eraldihoidmise tähtsust on rõhutatud [Pekingi](#), [Bangkoki](#), [Havanna](#) ja [Mandela reeglites](#) ning [lapse õiguste konventsioonis](#). Seda on pidanud oluliseks nii [ÜRO lapse õiguste komitee](#), ÜRO inimõiguste nõukogu eriraportöör³ kui ka CPT oma

¹ 03.12.2018 seisuga on Tallinna Vanglas kaks alaealist.

² L. Madise, P. Pikamäe, J. Sootak. Vangistusseadus. Kommenteeritud väljaanne 2014, lk 54.

³ Kättesaadav ÜRO inimõiguste nõukogu [kodulehelt](#) (A/HRC/28/68).

[24. üldaruandes](#). Õiguskantsler on sellele tähelepanu juhtinud [Tallinna Vanglale](#) saadetud soovitusel. Täiskasvanud kinnipeetavatel võib olla alaealistele halb mõju. See nõrgestab omakorda vangla sisejulgeolekut ega toeta alaealise õiguskäitumist.

Eraldihoidmise printsiip ei ole siiski absoluutne. Nii võib VangS § 12 lg 5 kohaselt teha erandi, kui see on vajalik seoses kinnipeetava õppimise, töötamise või muu tegevusega. Õiguskirjanduses on selgitatud, et kinnises vanglas sõltub eraldihoidmise põhimõtte range järgimine sellest, milliseid kinnipeetavaid vanglas hoitakse. Näiteks järgitakse seda põhimõtet vähem naistevanglas, isegi siis, kui seal on koos nii täis- kui ka alaealised kinnipeetavad.⁴

Rahvusvaheline praktika toetab samuti arusaama, et teatud olukorras ja tingimustel võivad alaealised ja täiskasvanud naiskinnipeetavad koos viibida. Lapse õiguste konventsiooni art 37 lg 1 punkti c järgi võib teha alaealiste ja täiskasvanud kinnipeetavate eraldihoidmisel erandi, kui see on lapse parimates huvides. Sama tõdemus on kirjas ka alaealisi naiskinnipeetavaid puudutavas [juhendis](#) (lk 9) ning ÜRO inimõiguste nõukogu eriraportööri ettekandes (p 86).⁵

Kuna Eestis on alaealisi naiskinnipeetavaid vähe, kannavad tüdrukud vanglakaristust sisuliselt üksikvangistuses. See ei ole nende laste parimates huvides (vt CPT [24. üldaruande](#) p 102). Üksikvangistuse kahjulikke mõjusid on õiguskantsler põhjalikult käsitlenud [2016. aastal avaldatud seisukohas](#).

Tallinna Vangla alaealised ja noored naiskinnipeetavad saavad kokku koolis ja kord nädalas spordisaalis. Neist (positiivsetest) kokkupuudetest ei pruugi siiski piisata, kuna õppetöö ei toimu aasta ringi. Võimalus kord nädalas spordisaalis kohtuda ei taga piisavalt sotsiaalseid kontakte teiste inimestega. Ka Bangkoki reeglite [käsiraamatus](#) (lk 10) on taunitud olukorda, kus alaealistel naiskinnipeetavatel on võimalik suhelda vaid üksteise, õpetaja, üksusejuhi ning valvuriga.

Niisiis on võimalik, et alaealised ja täiskasvanud naiskinnipeetavad saavad suhelda ka sel ajal, mil kambriuksi lahti hoitakse või kui kinnipeetavad õues jalutavad. [CPT on pakkunud](#) (p 102) üheks selliseks koosviibimiseks väljaspool kambrit toimuvaid tegevusi. [Havana reeglite](#) järgi (p 29) oleks eraldihoidmise printsiibist võimalik teha erand konkreetsete eriprogrammide raames, kui see on alaealisele kasulik. Tallinna Vanglas saavadki naiskinnipeetavad üksteisega suhelda ühistegevuse (nt spordisaalis) või sotsiaalprogrammis osalemise ajal.

Alaealiste ja täiskasvanud naiskinnipeetavate koosviibimine saab kõne alla tulla vaid siis, kui vangla on veendunud, et see ei kahjusta alaealis(t)e kinnipeetava(te) huve. [ÜRO laste õiguste komitee](#) (p 86) ja [CPT](#) (p 103) on nentunud ning [vanglaametniku käsiraamatus](#) (lk 145) on kinnitatud, et alaealiste ja noorte kinnipeetavate koosolemises nähakse vähem probleeme. Seda põhjusel, et väikese vanusevahega nooremate kinnipeetavate arengutase ning elukogemus on tõenäoliselt sarnane.

Erandi tegemisel tuleb siiski arvestada iga kinnipeetava eripäraga: määravaks ei pruugi olla naiskinnipeetavate väike vanusevahe. Alaealisele võib kahjulikku mõju avaldada ka tema eakaaslane või mõni teine noor kinnipeetav. Võttes arvesse alaealise kinnipeetava arengutaset ja elukogemust, võib resotsialiseerumise eesmärgil olla põhjendatud lubada koos viibida näiteks 17- ja 19-aastaselt, kuid mitte 15- ja 17-aastaselt naiskinnipeetaval. Vangla peab tagama, et naiskinnipeetavate suhtlemine oleks ohutu ning tegemist oleks positiivsete suhetega, mis

⁴ Vt viide nr 2.

⁵ Vt viide nr 3.

maandavad kuriteoriske ja aitavad inimesel ühiskonda naasta (vt õiguskantsleri [2016. aasta seisukohta](#), lk 4).

Selleks et niisugune suhtlus oleks võimalikult ohutu, peab vangla tagama koosviibimise ajal pideva järelevalve. Seda on rõhutanud nii ÜRO inimõiguste nõukogu eriraportöör⁶ (p 86) kui ka [CPT oma 24. üldaruandes](#) (p 102). On oluline, et laps saaks kanda karistust turvalises keskkonnas ning samas ka suhelda teiste inimestega. Neis asjus ei saa vangla järeleandmisi teha.

(II)

Vangla peab alaealisel kinnipeetaval lubama sageli suhelda ka lähedastega (eraldamata lühiajalised ja pikaajalised kokkusaamised). Samuti peavad alaealisega pidevalt suhtlema sotsiaaltöötajad, terapeutid, psühholoogid, psühhiaatrid ja õpetajad. [2017. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#) on õiguskantsler juhtinud tähelepanu vangla töötajate ja noorte omavahelise suhtlemise tähtsusele ning vajadusele kaasata alaealised ja noored kinnipeetavad juhendatud tegevusse.

Suhtlus lähedastega ja vangla töötajatega on eriti tähtis juhul, kui alaealise naiskinnipeetava turvalisuse huvides ei saa teda teiste naiskinnipeetavatega piisavalt suhtlema lubada. Vangla peab julgustama alaealist looma usalduslikke suhteid personaliga: vajadusel tuleb ta suunata erialaspetsialisti vastuvõtule, ootamata, et ta selleks soovi avaldaks. Kontakt psühholoogi, terapeuti ja teiste vangla töötajatega ei tohi nt suveperioodil nädalateks või kuudeks katkeda. Regulaarne suhtlus on alaealise kinnipeetava heaolu tagamiseks hädavajalik.

Palun Tallinna Vanglal kõiki esile toodud asjaolusid alaealiste naiskinnipeetavate suhtlemist korraldades arvesse võtta.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Justiitsministeerium

Käti Mägi 693 8414
Kati.Magi@oiguskantsler.ee

---

⁶ Vt viide nr 3.